Гојко Ђого

Опроштај од два пријатеља

Ратко Пековић

(14.3.1941 – 13.3.2014)

Обичај је да се на последњем опроштају прелиста животопис оних од којих се заувек растајемо, па ћу и ја укратко да подсетим на животни пут Ратка Пековића, од завичајне Никшићке Жупе до Београда, од родног огњишта до вечног почивалишта.
Ратко је основну школу завршио у Жупи, гимназију у Никшићу, а на Филолошком факултету у Београду дипломирао је упоредну југо-светску књижевност 1964. године.
После завршених студија почео је да ради у Библиотеци „Ђорђе Јовановић“, потом је прешао у Раднички универзитет „Браћа Стаменковић“, па у Дом омладине Београда, да би пензију дочекао као уредник у Издавачком предузећу „Филип Вишњић“. Безмало, цео радни век уређивао је књижевне трибине и припремао културне и образовне програме који су побуђивали пажњу културне јавности.
Књижевни рад је започео причама; добио је и две награде, Политикину награду за причу и Радио Београда за документарну радио драму.
Тешко је рећи шта га је определило да остави прозу и да се окрене књижевној критици. Најчешће је писао критичке текстове о делима црногорских писаца, неко време је био стални критичар „Побједе“ и „Стварања“, а неретко је сарађивао и у другим листовима и часописима.
С временом, све мање се бави критиком а своју стваралачку пажњу усмерава на истраживање нашег књижевног и културног живота.
Већ првом књигом *Ни рат ни мир. Панорама књижевних полемика 1945-1965*, за коју је добио награду „Милош Црњански“ (1986.г.), омеђио је свој истраживачки простор. У то окружје ситуиране су и две наредне књиге, *Суданије Бранку Ћопићу* и *Паралелна страна историје* у којој се анализирају спорови о језику, нацији и литератури од 1945. до 1990. године.
Бавећи се овим темама и идејама, Пековић често прекорачује задани оквир, па и назначено временско раздобље, обухватајући унеколико цео минули век.
Последње две књиге писане заједно са Слободаном Кљакићем, *Ангажовани Андрић 1944-1954* и *7 Његошевих сахрана*, књижевна критика је, такође, високо вредновала. У првој је приказан Андрићев друштвени рад, како се то некад звало и пропраћени његови говори и чланци, путописи и репортаже, док је у другој, исцрпно, са извесни архивским открићима, предочена постхумна калварија Његошевих моштију.
Врло вредан је и Пековићев приређивачки рад, неколико пута прештампавана хрестоматија *Косовска битка – мит, легенда и стварност* и *Школство у Жупи*

Никшићкој 1871-2001, као и коауторска хроника *Дом омладине Београда 1964-1994*.
Нажалост, није стигао да заврши монографију о „Књижевним новинама“ ни планирану *Историју Савеза књижевника Југославије*.
Мало је у нас тако врсних истраживача културне историје после Другог светског рата. Не само познавалаца писане историје него баш повести културног живота који се – што је Ратко проницљиво осетио – најбоље огледа на страницама листова и часописа.
Ишчитавање књижевне периодике, те културних рубрика недељних и дневних листова, као и архивске грађе, познате и оне тек однедавно доступне, па и приватне, омогућило му је да темељито сагледа културна и политичка, лингвистичка и естетичка, национална и духовна струјања једног времена. Напосе, да укаже на полемичка сучељавања људи и идеја, на беспоштедну идеолошку и интелектуалну борбу која се, у том времену проверавања новог друштвеног модела, водила под скутом Партије и њених схватања утилитарне улоге уметности у изградњи „новог друштва“ и стварању „новог човека“.
Историјску грађу, документа истваралачка уверења, Ратко анализира крајње скрупулозно. Тако да су коментари и критичке оцене појава и догађаја пажљиво нијансирани и суздржани, што знатно доприноси објективности и уверљивости ових студија.
Његове књиге се држе једна за другу као беочузи, као поглавља особите „паралелне стране историје“ културе и литературе на целом југословенском простору и, зацело, ће бити поуздана упутница за све будуће истраживаче.
Ратко Пековић је био један од све ређих људи – карактера, сачињен од суште доброте и врлине. Животом и делом достојно је бранио највише људске и моралне вредности, што у нашем невремену није лако. Био је глава фамилије, финог старинског кова, честит и брижан син, брат, муж, отац и деда, вредан и пожртвован домаћин, најплеменитији изданак српске патријархалне задруге. Љубав и нежност изражавао је на посебан, дискретан начин, свагда застрт хумором. Као да је зазирао од неког митског претка из црногорских и херцеговачких брда који би могао да га укори да се предаје женским осећањима, што чоеку не приличи, да не квари ђецу.
Кад би ме чуо шта говорим сигурно би се подсмевао, није волео прејаке речи. Више је веровао срцу него језику.
Ни о мени преда мном никад ништа лепо није рекао, али мени није сметао његов „погани“ језик. Кад је био подаље друкчије је и говорио и писао. У најтежим часовима био је најтврђи стуб на који сам се ослањао. Помињем ово са стидом, само да бих нагласио какав је то племић био. Волео је да тера комендију, често и на свој рачун, али никад никога није увредио. Био је безазлен, широкогруд и одан пријатељ.
Срели смо се пре више од пола века, на првим годинама студија. Становали смо Студентском граду, соба до собе. Заједно смо летовали, ишли на радне акције, заједно дипломирали, у исто време срели животне сапутнице, истог дана се

венчали и окумили, упоредо се кућили и децу рађали, делили лепе и невеселе часе. Ево, данас се растајемо.
Ретка су тако присна кумства и другарства. Кажем ово са захвалношћу и поносом. На прејаке речи данас имам право.

(Опроштај од Ратка Пековића на београдском Новом гробљу, 17.3.2014)

Радомир Раде Бегенишић
(23.6.1936 – 10.5.2014)

Проминуо је светом Раде Шика Бегенишић. Ономадне смо славили Светог Ђурђа у његовом дому, а данас га, ево, испраћамо у вечни дом. Путања на коју је закорачио у требињској Јазини окончана је на преосвећеном врачарском брегу.

Једна српска клетва, можда најлепша, вели: вазда ишао узбрдо а никад до врха не стигао. Наш је Шика своју стазу достојно искорачао до врха, али његова душа, ослобођена телесног, земног окова, наставиће, уверен сам, свој пут у небеске висине. Јер је Шика имао златну душу. И Велики Судија то зна. Шика је рођен 1936. године у Ластви код Требиња, где је и одрастао, са сестром и петорицом браће , у домаћинској кући Новака Бегенишића. Гимназију је завршио у Требињу, а на Економском факултету у Београду дипломирао 1961. године. Извесно време радио је у предузећу „Југоелектро“, потом је прешао у Секретаријат за културу владе Србије, где је остао све до пензионисања 2001. године.

Више од три деценије био је стручни сарадник, помоћник и заменик министра. Владе и министри су се смењивали а он је као врстан економиста и познавалац културног и духовног живота Србије настављао да марљиво и одговорно ради свој посао. Био је вредан и савестан, мудар и ненаметљив, одрешит и непосредан, простодушан и широкогруд радник и сарадник. Дуго ће га по добру памтити културни посленици и духовници на целом српском простору, у Србији и изван ње, од Хиландара до Трста, од Темишвара и Арада до Сентандреје, Пакраца и Крке; кад год је требало обавити неки важан посао и помоћи неку установу културе, завод за заштиту споменика, музеј, галерију или задужбину, манастир и цркву – често мимо програма и плана министарства – обраћали су се прво Шики, како су га фамилијарно звали, па онда министру. Његова реч и његови аргументи били су цењени и уважавани, нико није умео тако разборито и вешто да превазиђе административне заврзламе, кад је то било нужно и неодложно.

Није био само савестан државни службеник него и ентузијаста, брижан национални подвижник и патриота.

Те његове врлине препознала је и удостојила и наша православна црква, епископ нишки и садашњи патријарх српски Иринеј одликовао га је „Орденом Светог Романа“, а патријарх Павле „Орденом Светог Саве“.

Раде Бегенишић је био одани син свог завичаја. Предано је учестовао у раду Удружења Требињаца „Јован Дучић“ и Удружења Срба из БиХ у Србији. Посебно у време минулог грађанског рата, кад су ова завичајна удружења постала нека врста паралелног Црвеног крста. Није ово прилика, а ни Шики не би било мило, да набрајам његова добра дела. Поменућу само једно. Захваљујући понајвише његовој патриотској и државничкој мудрости и

далековидости, у Удружењу Срба из БиХ основан је Центар за утврђивање ратног злочина над српским народом , чија је документација данас најпоузданији ослонац свих одбрана српских оптуженика пред Хашким трибуналом.Без Шикине умешности и помоћи Министарства културе Србије, у оно време, овај Центар зацело не би могао да обавља тај изузетно важан национални посао.

О свакојакој помоћи Републици Српској, посебно Источној Херцеговини и његовом Требињу могла би се подебела књига написати. Шика је био завичајна легенда. Захвално Требиње прогласило га је за свог почасног грађанина.

Рекао бих нешто и о нашем дружењу и пријатељству. Иако смо се једва познавали све до почетка деведесетих година, Шика је, заједно са покојним Миодрагом Перишићем, био највећи „кривац“ да постанем први председник тек основаног Удружења Срба из БиХ у Србији. Убрзо су стигли ратови и распад бивше државе. Будући да је он био члан најужег руководстав Удружења, готово свакодневно смо се сретали или разговарали телефоном. Та сарадња убрзо је прерасла у присно лично и породично пријатељство, које је трајало , ево,четврт века. Шика је био један од најплеменитијих изданака нашег херцеговачког соја, морална парадигма, узор поштења и врлине, племић и господин.

Помало црвеним док изговарам овако крупне речи, он то није волео, али у овом часу то је моја морална обавеза.

Нећемо више ладовати под оном липом поред Сушице, испред кућа шесторице браће Бегенишића, где су нас некад његова Добрила и снаха Рада појиле вином и залагале пастрмком. Нисмо тамо уживали ни два последња лета. Није могао да превлада бол за прерано изгубљеном браћом и оде у Јазину. Обећао је да ће доћи овог лета, али судбина је хтела да се пређе рока придружи млађој браћи, Млађи и Баји, у царству небеском. Нека им Господ и свети отац Василије, наш заступник пред Господом, широм отворе рајска врата.

(Реч на комеморативном скупу Удружења Срба из БиХ и Удружења Требињаца „Јован Дучић“, у парохијском дому на Врачару, 14.5.2014)